

تحلیل
هم‌میهن

هم‌دستی یا سوء محاسبه

اسرائیل در حمله به ایران مجری خواسته‌های غرب است یا عامل تخریب فرآیند عادی سازی روابط ایران و قدرت‌های غربی؟

می‌نویسد: «ترامپ یک ماه پیش در پایتخت عربستان سعودی با الفاضلی پرمطمراق از صلح سخن گفت. پیش از دیدار با سران عرب به پیشواز «طلوع روز روشنی جدید برای مردم خاورمیانه» رفت. ترامپ از سیاست‌های شکست‌خورده پیشین پروژه‌های ملت‌سازی آمریکا انتقاد کرد. او یک مسیر جدید به نظام دینی حاکم در ایران پیشنهاد داد و گفت که خوشحال می‌شود از اینکه با تهران توافق کند و جهان را جای بهتری کند... ترامپ اعلام کرد که برای نخستین بار در یک هزار سال گذشته جهان به خاورمیانه به عنوان محلی برای بحران و درگیری، جنگ و مرگ نگاه نخواهد کرد، بلکه آن را سرزمین فرصت‌ها و امید خواهد دید.» «ایشان تهرور» با اشاره به حمله اخیر اسرائیل به ایران می‌نویسد: «اما وقایع روزهای اخیر بحران و درگیری به بار آورد. تبادل مرگبار حملات و رگبار موشک‌ها میان اسرائیل و ایران ده‌ها کشته و صدها مجروح بر جا گذاشت و دوباره خاورمیانه را وارد بحران کرد. کشورهای همسایه خواهان کاهش تنش شده‌اند و ترامپ گهگاه تلاش کرد که خواهان پایان خصومت‌ها و یک توافق دیپلماتیک شود. مذاکراتی که قرار بود بین ایران و آمریکا در عمان برگزار شود، لغو شد.» ستون‌نویس واشنگتن پست ادامه می‌دهد: «ترامپ و متحدانش گفته‌اند که ایالات متحده مشارکتی در این حملات نداشت. بر اساس گزارش وال استریت ژورنال او در مکالمه تلفنی با نتانیاهو به وضوح از او خواسته‌است که از حمله به ایران خودداری کند. اما خروج جمعی از پرسنل آمریکایی از منطقه قبل از حمله، همزمان با حمایت شدید حامیان جمهوری خواه نتانیاهو در واشنگتن، نشان از میزان هماهنگی در خصوص حملات داشت.»

اکنون به نظر می‌رسد تمام آنچه ترامپ برای خاورمیانه جدید آرزو کرده‌بود، مانند همه پروژه‌های پیشین‌یانی که از آنها انتقاد می‌کرد، اکنون بر باد رفته‌است. هر چقدر هم که در میان دیپلمات‌ها و سران کشورها امید وجود داشته‌باشد که راهکاری معجزه‌وار برای توقف ناگهانی درگیری اسرائیل و ایران به دست بیاید، باز هم هیچ چشم‌انداز روشنی وجود ندارد که نشان بدهد یک پایان قریب‌الوقوع برای این منازعه در راه است. برای بسیاری از تحلیل‌گران، استمرار این منازعه خطر جنگ فراگیر در خاورمیانه را از هر زمان دیگر بیشتر کرده‌است. همین امروز در ششمین روز از این درگیری به سر می‌بریم. تمامی انگشت‌شمار درگیری‌های مستقیم پیشین ایران و اسرائیل که از حدود ۱۴ ماه پیش برای نخستین بار رخ

حق «اسرائیل» در دفاع از خود و نیز حمایت ما از امنیت آن است. در ادامه این بیانیه آمده است: «ما نسبت به پیامدهای احتمالی بحران بر بازارهای جهانی انرژی هوشیار خواهیم بود و برای مدیریت این شرایط، آماده هماهنگی هستیم.»

حمایت مستمر دولت‌های غربی از اسرائیل، در شرایطی که این رژیم به عنوان عامل جنایت و تجاوز آشکار به تمامیت ارضی ایران است، این سوال را پیش می‌آورد که اسرائیل تا چه اندازه با متحدان و حامیان غربی خود در قبال ایران هماهنگ است؟ آیا اقدام‌های اسرائیل بخشی از تلاش مشترک غرب برای وادار کردن ایران به ارائه امتیازهای بیشتر در مذاکرات است یا اینکه اسرائیل به عنوان یک رژیم یاغی جنایتکار در حال نابود کردن بخت هرگونه توافق میان ایران و غرب است؟

▼ کدام طرف آلت دست دیگری است؟

تا پیش از وقایع اخیر هم میان نظریه‌پردازان روابط بین‌الملل اختلاف‌نظری اساسی وجود داشت که سیاست خارجی آمریکا تحت تأثیر خواسته‌های اسرائیل قرار دارد یا اینکه اسرائیل ابزار آمریکا برای اعمال سیاست‌های نواستعماری در منطقه خاورمیانه است. نظریه‌پردازان و اساتیدی مانند نورمن فینکلساتین و نوام چامسکی معتقدند که اسرائیل ابزار دست ایالات متحده آمریکا در خاورمیانه برای پیش بردن اهداف استعمار و امپریالیستی خود است. در برابر نظریه‌پردازان رئالیست مانند استیون والت و جان میرشایمر، تأکید می‌کنند که سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا، بدون هیچ منفعت مشخصی برای واشنگتن، به ابزار دست لابی اسرائیل در واشنگتن تبدیل شده‌است.

این اختلاف نظر ریشه‌دار، همچنان هم پس از تجاوز اخیر رژیم اسرائیل به ایران جریان دارد. مشخص نیست که اسرائیل با چراغ سبز واشنگتن و به دستور رئیس‌جمهور آمریکا تعرض به حریم ایران را آغاز کرده‌است یا اقدام اسرائیل تلاشی یکجانبه برای ایجاد انحراف و اختلال در مسیر سیاست خارجی دولت دونالد ترامپ بوده‌است.

▼ بر باد رفته

«ایشان تهرور»، ستون‌نویس واشنگتن پست از جمله افرادی است که اعتقاد دارد اقدام اسرائیل، برخلاف میل و اهداف دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا بود. تهرور

شهاب شهسواری

خبرنگار گروه دیپلماسی

آغاز تجاوز نظامی اسرائیل به ایران در بامداد روز جمعه ۲۳ خرداد، معادلات منطقه خاورمیانه را به شکل قابل توجهی تغییر داد. در حالی که گزارش‌ها حاکی از این بود که سران کشورهای عربی منطقه در مذاکرات‌شان با دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا، تلاش قابل توجهی برای جلوگیری از وقوع یک درگیری نظامی میان ایران و آمریکا کرده‌اند و رئیس‌جمهور آمریکا را به توافق با ایران ترغیب کرده‌اند، اقدام نظامی اسرائیل معادلات را تغییر داد. آنچه ۲۰ ماه بود تمام سران کشورهای منطقه و بسیاری از کشورهای جهان، تحلیل‌گران و ناظران بین‌المللی هشدار می‌دادند، اکنون در چند قدمی منطقه خاورمیانه و غرب آسیا قرار دارد: یک جنگ فراگیر منطقه‌ای که امکان ورود قدرت‌های جهانی به آن وجود دارد. مشخص نیست که آیا حمله اسرائیل بخشی از یک اقدام هماهنگ غربی برای تحت فشار قرار دادن ایران با هدف دادن امتیازهای بیشتر پای میز مذاکره بود، یا اینکه یک اقدام تخریبی برای مسدود کردن مسیر مذاکرات ایران و آمریکا، اما مشخص است که نتیجه آن چیزی جز تعلیق مذاکرات هسته‌ای میان ایران و آمریکا نبود. اگر محاسبه‌ای وجود داشت که با حمله اسرائیل، ایران به دلیل نگرانی از جنگ شتاب مذاکرات را افزایش می‌دهد، این محاسبه اشتباه از آب درآمد. اظهارات نسبتاً مبهم دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا مبنی بر اینکه از قبل، از همه چیز با خبر بود، گمانه‌زنی‌ها در مورد استفاده آمریکا از اسرائیل به عنوان اهرم فشار مذاکراتی را افزایش داد.

قدرت‌های غربی در گروه ۷، با امضای بیانیه‌ای از اسرائیل در مقابل ایران حمایت کردند و حاضر به محکوم کردن اقدام‌های تجاوزکارانه اسرائیل نشدند. ۷ کشور صنعتی جهان موسوم به گروه هفت ابراز امیدواری کردند که حل‌وفصل بحران با ایران به کاهش تنش در منطقه خاورمیانه از جمله نوار غزه منجر شود. این گروه ادعای کشورهای غربی و آمریکا را تکرار کرد و مدعی شد: موضع ما روشن است؛ ایران نباید به سلاح هسته‌ای دست یابد. اعضای گروه ۷ با حمایت از رژیم صهیونیستی و بدون اشاره به تجاوز این رژیم به ایران، ادعا کردند: تأکید ما،

آنچه در این ستون می‌خوانید، دیدگاه‌های رسانه‌های خارجی است که صرفاً جهت اطلاع‌رسانی منتشر می‌شود و این دیدگاه‌ها موضع روزنامه «هم‌میهن» نیست.

ارزیابی هسته‌ای آمریکا، بر خلاف ادعای اسرائیل

وقتی اسرائیل حملاتش علیه ایران را شروع کرد، چندین هشدار جدی هم درباره برنامه هسته‌ای ایران داد که این کشور در حال حرکت سریع به سمت نقطه بی‌بازگشت در مسیر دستیابی به سلاح هسته‌ای است و این حملات برای پیشگیری در مقابل این سناریوست؛ اما ارزیابی‌های اطلاعاتی ایالات متحده به نتیجه متفاوتی رسیده‌بودند: نعتها ایران فعلاً نه به دنبال سلاح هسته‌ای نبوده، تا سه سال با این فاصله داشته که بتواند یک سلاح هسته‌ای بسازد و به سمت هدفی شلیک کند. این را چهار نفر که از این ارزیابی مطلع‌اند می‌گویند. بعد از حملات اسرائیل، مقامات اطلاعاتی ایالات متحده بر این باورند که تا اینجای کار، اسرائیل شاید فقط در حد چند ماه برنامه هسته‌ای را عقب رانده باشد. اسرائیل تأسیسات ایران در نظنر را هدف قرار داده اما سایات غنی‌سازی دیگری در فردو که استحکامات قوی دارد، عملاً دست‌نخورده مانده‌است. کارشناسان دفاعی می‌گویند، اسرائیل، بدون برخی تسلیحات خاص آمریکایی و نیز حمایت‌هایی آمریکا، توانایی آسیب‌زدن به فردو را ندارد. برت مک‌گروک، دیپلمات سابق در دولت ترامپ و یابین می‌گوید: «اسرائیل می‌تواند بالای این تأسیسات پرواز کند و مزاحم عملیات‌شان شود، اما اگر واقعاً بخواهد کاری درباره آن‌ها بکند، با حمله نظامی آمریکا باید باشد، یا توافق.» این دولت ترامپ را بر سر دوراهی کلیدی قرار می‌دهد. در حالی که دولت در تقاضای اجتناب از درگیری در جنگی پرهزینه و پیچیده در خاورمیانه است. این وضعیت منجر به بحثی در میان انزواطلب‌ترین مشاوران ترامپ و برخی از متحدان جنگ‌طلب او شده است و رئیس‌جمهور هم سعی می‌کند ریسک‌هایش را مدیریت کند.

مقامات نظامی و اطلاعاتی ایالات متحده، مدت‌هاست که گفته‌اند آمریکا و اسرائیل در زمینه تفسیر اطلاعات درباره برنامه هسته‌ای ایران، اختلاف دارند. تولهسی گیر، مدیر اداره امنیت ملی دولت ترامپ، در ماه مارس در مقابل کنگره آمریکا شهادت داد که جامعه اطلاعاتی آمریکا «همچنان بر این ارزیابی است که ایران در حال ساخت سلاح هسته‌ای نیست و رهبر ایران اجازه برنامه تسلیحاتی هسته‌ای را نداده‌است.» خبرنگاران در هواپیمای رئیس‌جمهور آمریکا از ترامپ پرسیدند که با توجه به شهادت همین چند ماه پیش «گیر»، خودش فکر می‌کند ایران چقدر به سلاح هسته‌ای نزدیک بوده؟ او جواب داد: «خیلی نزدیک». وقتی خبرنگاران مشخصاً درباره شهادت او اصرار کردند، او جواب داد: «برایم مهم نیست او چه گفته. من فکر می‌کنم خیلی نزدیک بودند.» در مصاحبه‌ای با فاکس‌نیوز در روز یکشنبه، از نتانیاهو بر این باره پرسیده شد که چرا اطلاعات اسرائیل با شهادت گیر در کنگره متفاوت است و آیا در این فاصله چیزی تغییر کرده یا آیا اطلاعات آمریکا غلط است. نتانیاهو جواب داد: «اطلاعاتی که ما دریافت کردیم و با آمریکا در میان گذاشتیم، کاملاً واضح بود که آن‌ها روی نقشه‌ای مخفیانه برای تسلیحاتی کردن اورانیوم کار می‌کردند. به سرعت در حرکت بودند.»

مسئله فقط آماده کردن سلاح هسته‌ای خام نیست، یعنی کاری که کارشناسان می‌گویند ایران اگر تصمیم بگیرد می‌تواند در فاصله چند ماه انجام دهد؛ بلکه موضوع به ساخت یک سامانه پرتابی هم برمی‌گردد و این ممکن است خیلی بیشتر طول بکشد. مقامات ایالات متحده و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی همچنان مشغولند تا ارزیابی کنند معماری هسته‌ای ایران بعد از حملات در چه وضعی است؛ اما این نگرانی هم وجود دارد که ممکن است این درگیری باعث شود ایران کاری کند به باور مقامات ایالات متحده، تاکنون نکرده است: رفتن به دنبال تسلیحاتی‌سازی.

به مستحکم‌ترین و نفوذناپذیرترین قلعه برنامه هسته‌ای ایران، اسرائیل هنوز نتوانسته آسیب بزند؛ یعنی به فردو، تأسیسات غنی‌سازی‌ای که عمیق زیر کوه‌هاست. مک‌گروک هم به سی‌ان‌ان در این باره می‌گوید: «همه چیز به یک مسئله برمی‌گردد: فردو، فردو، فردو. آمریکا می‌تواند آن را بزند ولی اسرائیل برای چنین کاری مشکلات بسیاری خواهد داشت. اگر این ماجرا در شرایطی پایان یابد که فردو دست‌نخورده بماند، ممکن است مشکل بدتری پیدا کنید. ممکن است وضعیتی داشته‌باشید که ایران تمایلی بیشتر برای رفتن به سمت سلاح هسته‌ای پیدا کند و آن زیرساخت را هم دست‌نخورده داشته‌باشد.»

عکس: Getty Images